

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І.
МЕЧНИКОВА

Кафедра фізичної географії та природокористування

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
 (П.І.Б.)
 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасні проблеми конструктивної географії

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	106 «Географія» (шифр і назва спеціальності)
Факультет	геолого-географічний (назва факультету)

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні проблеми конструктивної географії» за напрямком підготовки 10 «Природничі науки», спеціальності 106 «Географія».

Розробник: *Світличний Олександр Олексійович* – доктор географічних наук, професор, професор кафедри фізичної географії та природокористування

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної географії та природокористування

Протокол № 1 від “31” серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Шуйський Ю. Д.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від “ 23 ” вересня 2020 року.

Голова НМК

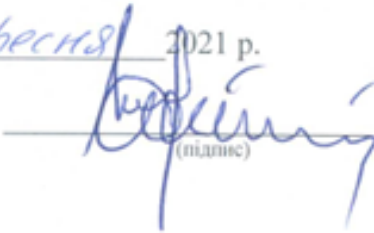

(підпис)

(Сич В. А.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та природокористування

Протокол № 1 від “2” вересня 2021 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Шуйський Ю. Д.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин - 90 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2 ІНДЗ* - <u>не передбачено</u>	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>106 Географія</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>третій (освітньо-науковий)</u>	Вибіркова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		<i>Лекції</i>	
		16год.	16год..
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	14 год..
		<i>Лабораторні</i>	
		-	
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	60 год.
		<i>ІНДЗ:</i> - год.	
		Вид підсумкового контролю: <i>залік</i>	

* – за наявності

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни здобувачами освітнього рівня доктора філософії (аспірантів) є отримання системних знань з теоретико-методологічних і методичних основ і сучасного стану конструктивного напрямку в географії і природокористуванні.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- ознайомитися з історією становлення і сучасним місцем конструктивної географії серед географічних дисциплін;
- ознайомитися з теоретичними основами конструктивного напрямку в географії, його метою, завданнями, методами досліджень;
- одержати систематизовані знання з законів, закономірностей і концепцій конструктивної географії;
- ознайомлення з досягненнями конструктивної географії за основними напрямками досліджень;
- вивчити принципи і методи конструктивно-географічного прогнозування..

Додатковими **завданнями** вивчення дисципліни є:

- стимулювання самовдосконалення шляхом самоосвіти майбутніх фахівців спеціальності 106 Географія.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК04. Здатність породжувати нові ідеї (креативність).

ЗК05. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК07. Здатність спілкуватися на фахову тематику з експертами з інших галузей.

ЗК08.Здатність до усної і письмової презентації та обговорення результатів наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземними мовами.

б) спеціальних (фахових) (СК):

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у географії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з географії та суміжних галузей.

СК03. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру (в сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів), оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК05. Здатність використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності.

СК07. Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези дослі-

джуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення, застосування наявних фундаментальних та створення нових цілісних знань.

СК08. Здатність проводити пошук, обробляти, аналізувати та систематизувати наукову інформацію за темою дисертації, обирати методики і засоби вирішення наукових задач.

СК09. Здатність демонструвати глибинні знання та розуміння основних концепцій, важливих фактів, принципів та теорій з географії.

СК10. Здатність самостійно здійснювати науково-дослідницьку діяльність в галузі географії та суміжних науках, інтерпретувати дані власного наукового дослідження, відносити їх до відповідної теорії з використанням сучасних методів дослідження, інформаційних технологій.

СК11. Здатність демонструвати знання сучасного стану, основних тенденцій та перспектив розвитку географічної науки, орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії та суміжних науках, продукувати нові ідеї при вирішенні дослідницьких і практичних задач.

Програмні результати навчання.

РН01. Передові концептуальні та методологічні знання з географії (економічної та геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів), а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, засвоєння нових знань та здійснення інновацій.

РН02. Глибоко розуміти загальні принципи, методи географічних наук, методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях (у сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів) та у викладацькій практиці.

РН03. Глибоке розуміння теоретичних основ, прикладних засад географії, сучасних тенденцій, перспектив розвитку географічної науки та спроможність орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії й суміжних науках.

РН05. Ґрунтовні знання методів наукових досліджень економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів та вміння їх використовувати на належному рівні.

РН07. Вміти презентувати та обговорювати з фахівцями та широкою аудиторією результати досліджень наукових та прикладних проблеми з географії державною та іноземною мовами, кваліфіковано їх відображати у наукових публікаціях, провідних міжнародних наукових виданнях.

РН08. Вміти планувати і виконувати експериментальні та теоретичні дослідження з географії, дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних і інших досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН10. Вміти використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, комп'ютерні засоби та програми при проведенні наукових досліджень та

в освітній діяльності (пошук, оброблення та аналіз інформації, статистичні методи аналізу даних великого обсягу).

РН11. Вміти ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі географії, науково-дослідницькій та інноваційній діяльності, використовуючи міждисциплінарні підходи, результатом яких є отримання нових знань.соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати:*

- історію формування конструктивного напрямку в географії;
- роботи І.П. Герасімова, В. С. Преображенського, О. М. Маринича, П. Г. Шищенка, В.М. Петліна з обґрунтування методології конструктивно-географічного спрямування;
- відміну конструктивно-географічних досліджень від традиційних географічних, різницю між конструктивною географією і прикладною;
- об'єкт і предмет конструктивної географії; специфічні методи конструктивно-географічних досліджень: інженерно-географічний, моделювання, прогнозування, оцінка природних умов и ресурсів;
- основні напрями конструктивно-географічних досліджень;
- сучасні дослідження за методологією конструктивної географії; досягнення і проблеми конструктивної географії.

вміти:

- провести аналіз і дати оцінку географічного дослідження на предмет відповідності його конструктивно-географічному напрямку;
- сформулювати тему, мету, об'єкт і предмет конкретного конструктивно-географічного дослідження;
- застосовувати на практиці специфічні методи конструктивно-географічних досліджень - інженерно-географічний, моделювання, прогнозування, оцінки природних умов и ресурсів.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи конструктивно-географічного напрямку.

Тема 1. Історія виникнення і розвитку конструктивного напрямку в географії. Передумови виникнення. Радянський етап розвитку конструктивної географії: роботи Д.І.Богорада, І.П.Герасімова, В.С. Преображенського, О.М.Маринича, П.Г.Шищенка, Г.І.Швебса 1960-х –1980-х рр. Конструктивно-географічні дослідження в незалежній Україні: роботи Г.І.Денисика, І.П.Ковальчука, В.М.Петліна, К.А.Позаченюк, Шищенка П.Г. та ін.

Тема 2. Конструктивна географія в системі географічних дисциплін. Об'єкт, предмет, цілі і методи досліджень конструктивної географії. Головні завдання конструктивно-географічних досліджень (за О.М.Мариничем). Прикладна та конструктивна географія – загальне і відмінності.

Змістовий модуль 2. Актуальні проблеми конструктивної географії.

Тема 3. Конструктивне ландшафтознавство. Терміни, поняття і категорії. Закони і закономірності конструктивного ландшафтознавства. Концепції конструктивного ландшафтознавства. Методи конструктивного дослідження та аналізу ландшафтних систем.

Тема 4. Теоретичні основи географічного прогнозування.

Теоретико-методологічні основи географічного прогнозування. мета, об'єкт, предмет, основні завдання. Головні підсистеми географічного прогнозу. Принципи і методи фізико-географічного прогнозування стану природного середовища. Вихідна соціально-економічна інформація для прогнозування стану природного середовища.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	Усь- ого	у тому числі					Усь- ого	у тому числі				
		л	п/с	лаб	інд	ср		л	п/с	лаб	інд	ср
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи конструктивно-географічного напрямку												
Тема 1. Історія виникнення і розвитку конструктивного напрямку в-географії.	21	4	2	-	-	15	21	4	2	-	-	15
Тема 2. Конструктивна географія в системі географічних дисциплін.	23	4	4	-	-	15	23	4	4	-	-	15
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>44</i>	<i>8</i>	<i>6</i>	-	-	<i>30</i>	<i>44</i>	<i>8</i>	<i>6</i>	-	-	<i>30</i>
Змістовий модуль 2. Актуальні проблеми конструктивної географії.												
Тема 3. Конструктивне ландшафтознавство.	23	4	4	-	-	15	23	4	4	-	-	15
Тема 4. Теоретичні основи географічного прогнозування.	23	4	4	-	-	15	23	4	4	-	-	15
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>46</i>	<i>8</i>	<i>8</i>			<i>30</i>	<i>46</i>	<i>8</i>	<i>8</i>			<i>30</i>
Усього годин	90	16	14	-	-	60	90	16	14	-	-	60

5. Теми семінарських занять

Не передбачено.

6. Теми практичних занять

№№ з/п	Назва теми / види занять	Кількість годин
1	Визначення, об'єкт, предмет, головні завдання і методи конструктивної географії	2
2	Моделювання в конструктивній географії	4
3	ГІС і геоінформаційні технології в конструктивно-географічних дослідженнях	4
4	Конструктивно-географічні основи проектування та експертизи проектів природокористування	4
Усього годин		14

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види занять	Кількість годин
1	Конструктивна географія І.П.Герасимова. Головні особливості конструктивно-географічних досліджень.	8
2	Об'єкт, предмет і методи конструктивної географія за В.М.Петліним	6
3	Закони і закономірності конструктивної географії	8
4	Концепції конструктивної географії	8
5	Етапи географічного конструювання природно-антропогенних ландшафтів.	8
6	ГІС і геоінформаційні технології в конструктивно-географічних дослідженнях	8
7	Конструктивно-географічне прогнозування	8
8	Конструктивно-географічні основи проектування та експертизи проектів природокористування	8
Усього годин		60

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачено.

10. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний, порівняльно-географічний, проблемного викладання та частково – пошуково-дослідницький. Використання матеріалів конструктивно-географічних досліджень.

11. Методи контролю

Поточне тестування, усне опитування, оцінювання практичних завдань.

12. Перелік питань для підсумкового контролю

1. В чому полягають передумови появи конструктивного напрямку в географії?
2. Охарактеризуйте історію становлення та основні етапи розвитку конструктивної географії.
3. Охарактеризуйте поняття «конструктивна географія» за І.П.Герасімовим.
4. Дайте визначення конструктивної географії за В.М.Петліним.
5. Охарактеризуйте закони конструктивної географії.
6. Охарактеризуйте закономірності конструктивної географії.
7. Охарактеризуйте концепції конструктивної географії.
8. Що спільне і чим відрізняються поняття «конструктивної» та «прикладної» географії?
9. Назвіть шість основних завдань конструктивно-географічних досліджень за О.М.Мариничем.
10. Яку роль відіграють геоінформаційні системи і технології у конструктивній географії?
11. Охарактеризуйте метод моделювання і його роль у конструктивній географії.
12. Охарактеризуйте особливості конструктивно-географічних досліджень для потреб водного господарства.
13. Охарактеризуйте конструктивно-географічні дослідження для потреб раціонального землекористування.
14. Охарактеризуйте конструктивно-географічні дослідження для потреб природно-заповідної справи.
15. Охарактеризуйте конструктивно-географічні дослідження для потреб лісогосподарського, рекреаційного і природоохоронного природокористування.
16. Охарактеризуйте конструктивно-географічні дослідження для потреб рекреаційного природокористування.
17. Охарактеризуйте конструктивно-географічні дослідження для потреб природоохоронного природокористування.
18. В чому полягає значення конструктивно-географічних досліджень у вирішенні завдань прикладної екології?
19. Охарактеризуйте конструктивно-географічні дослідження для потреб геопланування.
20. В чому полягають конструктивно-географічні основи проектування та експертизи проектів природокористування?

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль				Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль № 1		Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T3	T4	20	100
20	20	20	20		

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Підручники, навчальні посібники та рекомендована література.
3. Карти, атласи та ілюстративні матеріали.
4. Питання і завдання для самостійної роботи.

15. Рекомендована література

Основна

1. Основы конструктивной географии / под ред. И. П. Герасимова, В. С. Преображенского. М.: Просвещение, 1986. 287 с.
2. Петлін В. М. Конструктивне ландшафтознавство. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. 357 с.
3. Петлін В.М. Конструктивна географія. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 544 с.
4. Шищенко П.Г. Конструктивно-географічні основи раціонального природокористування/ П.Г.Шищенко, О.П.Гавриленко – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2015. – 395 с.

Додаткова

1. Аверкиева К. В., Глезер О. Б., Тишков А.А. Конструктивная география: 30 лет без академика И. П. Герасимова // Известия Российской академии наук. Серия географическая. 2016. № 1. С. 160—165.
2. Богорад Д. И. Конструктивная география района. Основы районной планировки. М.: Мысль, 1965. 407 с.
3. Герасимов И. П. Конструктивная география: цели, методы, результаты. *Изв. ВГО*. 1966. Т. 98, Вып.5. С. 389-403.
4. Герасимов И. П. Советская конструктивная география. М.: Наука, 1976. 208 с.
5. Денисик Г. І., Тімець О. В.. Регіональне антропогенне ландшафтознавство, Умань: Видавець «Сочінський», 2010. 168 с.
6. Денисик. Г. І. Роздуми про конструктивну географію в Україні // Конструктивна географія і картографія: стан, проблеми, перспективи: матеріали доп. Всеукр. наук. конф., присвяченої 15-річчю кафедри конструктивної географії і картографії Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, 14-16 травня 2015). Львів, 2015. С 12-15.
7. Дьяконов К. Н., Дончева А. В. Экологическое проектирование и экспертиза: Учебник для вузов. М.: Аспект Пресс, 2002.-384 с.
8. Исаченко А. Г. Методы прикладных ландшафтных исследований. Л.: Наука, 1980. 222 с.
9. Ковальчук П. І. Моделювання і прогнозування стану навколишнього середовища: Навч. посібник. К.: Либідь, 2003. 208 с.
10. Конструктивно-географические основы рационального природопользования в Украинской ССР. Теоретические и методические исследования / отв. ред. А. М. Маринич, Й. А. Горленко, Л. Г. Руденко. К. : Наук.думка, 1990. 200 с.
11. Маринич А. М. Конструктивно-географические исследования региональных проблем природопользования в Украинской ССР. Изв. АН СССР. Сер. Геогр. 1982. №6. С. 49-52.
12. Михалевська Т. В., Ісаєнко В. М., Гроза В. А., Криворотько В. М. Моделювання і прогнозування стану довкілля. У 2 ч. К.: Книжкове вид-во НАУ, 2006. 212 с.
13. Олішевська Ю. А. Конструктивно-географічні дослідження: історія виникнення та сучасні завдання. Фізична географія та геоморфологія. 2015. Вип. 4(80), ч. I. С. 20-23.
14. Петлін В. М. Ландшафтно-екологічна експертиза: Навч. посібник. Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 236 с.
15. Позаченюк Е. А. Введение в геоэкологическую экспертизу. Междисциплинарный подход, функциональные типы, объектные ориентации. Симферополь: Таврия, 1999. 413 с.
16. Рудько Г. І., Адаменко О. М. Конструктивна геоекологія: наукові основи та практичне втілення. Чернівці: вид-во ТОВ «Маклаут», 2008. – 320 с.

17. Собисевич В. А., Снитко В.А. Конструктивная география: научное направление о преобразовании природной среды. Сборник трудов международной научной конференции «Стены и мосты: междисциплинарные подходы в исторических исследованиях». М., 2019. С. 245—251.
18. Чернявський О. А., Сівак В. К. Конструювання протиерозійних агроландшафтів: монографія. Чернівці: Рута, 2005. 296 с.
19. Швобс Г. И. Концепция природно-хозяйственных территориальных систем и вопросы рационального природоиспользования. *География и природные ресурсы*. 1987. № 4. С.30-38.
20. Шищенко П. Г. Прикладная физическая география. К.: Вища школа, 1988. 192 с.
21. Шищенко П. Г. Принципы и методы ландшафтного анализа в региональном проектировании. К.: Фитосоцицентр, 1999. 284 с.
22. Штойко П. І. Становлення конструктивного напряму в географії. Історія української географії. Всеукр. науково-теоретичний часопис. Тернопіль: Підручники і посібники, 2012. Вип. 26. С. 15 – 21.

Електронні інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: www.rada.gov.ua.
2. Каталог авторефератів дисертацій Наукової бібліотеки імені В.І. Вернадського. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/>.
3. Міністерство екології та природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua/>.